

Név:	
Osztály/Évfolyam:	

Egységesített, kompetenciaközpontú írásbeli
érettségi vizsga/érettségi és diplomavizsga

2022. május 11.

Magyar

Útmutató a feladatok megoldásához

Tisztelt Vizsgázó!

Az írásbeli vizsgán három témacsomagot talál két-két feladattal. Válasszon ki egyet a három csomagból, és dolgozza ki a témához kapcsolódó két feladatot.

Témacsomagok	Feladatok
1. Irodalom – művészet – kultúra	Lázár Ervin: <i>Csapda</i> értelmezés (405–495 szó) 1 melléklet (novella)
	A fiatalok és a zene beszéd (315–385 szó) 1 melléklet (cikk)
2. Kommunikáció	Kommunikáció és manipuláció kommentár (405–495 szó) 1 melléklet (cikk)
	A tömegkommunikáció kialakulása összefoglalás (315–385 szó) 1 melléklet (cikk)
3. Együttélés	Felelősség a környezetünkért elemzés (405–495 szó) 1 melléklet (cikk)
	Üdvözlés a mindennapokban olvasói levél (315–385 szó) 1 melléklet (cikk)

A két feladatot egymástól függetlenül lehet elvégezni.

Olyan kék vagy fekete tollat használjon, amit nem lehet kiradírozni!

Csak az önnek kiosztott lapokat használja! Az értékelésbe minden beleszámít, amit a lapra írt és nem húzott át. Ha valamit csak jegyzetel, húzza át!

Írja rá a nevét mindegyik lapra! Számozza meg a lapokat folytatólagosan! Írja fel a választott téma számát! Írja fel az adott feladat címét!

Ha számítógépen dolgozik, a szöveg írása előtt készítsen egy fejléctet, melyben az ön neve és az oldalszám szerepel.

Segédeszközként használhat nyomtatott, illetve amennyiben számítógépen dolgozik, elektronikus szótárt. Semmilyen (nyomtatott, illetve interneten található) enciklopédia vagy elektronikus információforrás használata nem megengedett.

A feladatokat tartalmazó füzetet és az ön által használt összes lapot le kell adnia.

Munkáját a következő kritériumok alapján fogják értékelni:

- tartalom
- szövegszerkezet
- stílus és kifejezésmód
- normatív nyelvhelyesség

Sok sikert!

1. téma: Irodalom – művészet – kultúra

1. feladat

Lázár Ervin: *Csapda*

Írjon egy értelmezést!

Olvassa el Lázár Ervin 1994-ben megjelent *Csapda* című novelláját (1. melléklet)!

Írja meg **értelmezését** a következő feladatok figyelembevételével:

- **Foglalja össze** a novella főbb gondolatait!
- **Elemesse**, mennyiben sikerül a gyermeknek bevonnia a jelenlevő felnőtteket a saját fantáziavilágába!
- **Értékelje** a novella üzenetét!

Írjon 405–495 szó terjedelemben! Jelölje egyértelműen a bekezdéseket!

1. feladat / 1. melléklet

Lázár Ervin: *Csapda* (1994)

Belépett egy kiskölyök, nevetségesen pici farmernadrágban, fehér, rövid ujjú trikója elején egy háromárbocos kalózhajó pompázott, kékkel volt ugyan kivarrva, de nem lehetett más, csak kalózhajó. A kocsmában levők tekintete elsurrant a srác feje fölött, szakadatlan folyt tovább az elszórt rikkantásokkal, röhejekkel elegy zsongás. Pedig a fehér trikós kölyök vonzotta a szemet, a füst megritkult körülötte, szégyenlősen a mennyezet felé sompolygott, meg be a kocsmá sötét zugaiba. A füst észrevette a gyereket. 5

Körülnézett. Arcán a hadvezérek harciassága és a titkos küldetésben járók óvatoskodó ravaszsága. Valamit forralt. Az asztalok fehér kővel lerakott utat hagytak a söntéspultig. Egyetlen fekete kő árválkodott közöttük, közelebb a bejárathoz, az út tengelyétől kicsit jobbra. Nagyon szerény, nem hivalkodó fekete kő. Ki törődött a létezésével? Ki vette addig észre? Nyilván senki. 10

A gyerek azonban alaposan megnézte, előredőlt, olyan fél guggolásfélébe ereszkedett (ennek nagy mesterei a gyerekek), a kezét a térdére támasztotta.

Szemvillanásig tartott az egész, mert a kölyök észrevett valakit a bejárat felől közeledni, és villámgyorsan az egyik oszlop mögé ugrott. A férfi láthatta a kalózhajóval ékes gyereket, nemcsak a mozdulatot, ahogy az oszlop mögé ugrott, de a kukucskáló fejet is. De úgy látszik, tudta a szabályokat. Mert kitartóan az ellenkező irányba nézett, erőlködött, hogy szemmeresztgetése tökéletesnek tűnjék, s amikor riadtságot mímelve újra meg újra végigpásztázta a kocsmát, az oszlop mögül diadalmas vigyorral kandikáló fejet levegőnek tekintette. 15 20

Alacsony, harminc körüli, hízásra hajlamos, de még korántsem kövér, mosolyra kész arcú férfi volt.

– Hol ez az Al Capone¹? – tanácstalankodott az ajtóban, mintegy magának téve föl a kérdést, de ahhoz megfelelő hangerővel, hogy maga a diadalmas Al Capone is tudomást szerezzen rejtőzködése tökéletességéről. 25

A kérdés után kettőt lépett.

Mind ez ideig csak kettejük magánügye volt a kisdéd intermezzo², a kocsmá rájuk sem hederített. De a második lépésnél minden merőben megváltozott. A kölyök ugyanis előreugrott rejtékéből, és lenyűgöző diadallal elrikkantotta magát: 30

– Benne vagy! Föl a kezekkel!

A férfi szerencsétlen arccal lendítette magasba a kezét, s nem lehetett tudni, ábrázata bizonytalansága fogságba esésének vagy annak az egyszerű ténynek tudható-e be, hogy nem tudta, miben van benne. Föltartott kézzel végignézett magán, rendellenességek után kutatott, először a bal, aztán a jobb lábán siklott végig a tekintete, s akkor már fészket vert benne a gyanú. Jobb lába ugyanis a fekete kövön állt. 35

– A csapda! – kiáltotta Al Capone, miközben arcára egy csapdával vadászó indián törzs összesített ravaszsága sűrűsödött. 40

A férfi sziszegett, fájdalmasan mozgatta a jobb lábát. Fel is emelte volna, de a csapda szemmel láthatóan nem engedte.

A kocsmá már figyelt. A kissé bizonytalan tekintetek gyújtópontjában állt a felemelt karú férfi és a harcias Al Capone. A hátrább ülőknek kissé fel kellett emelkedniük, hogy Al Caponét is láthassák. A férfi fájdalmas ábrázata láttán Al Capone arcára némi szájalom költözött. Lehajolt, megtapogatta a csapdát, és guggoltából felnézett a felemelt karú áldozatra.

– Fáj? – kérdezte.

– Nagyon – mondta az áldozat. – Ripityára zúzta a bokámat. Elengedhetnél.

– Fizetsz hadisarcot³?

– Egy málna⁴ hadisarcot kapsz.

– Helyes – mondta Al Capone, még mindig guggolva –, leengedheted a kezed. Szakszerű mozdulatokkal kiszabadította a csapdába szorult lábat. A férfi sántikálva odébbállt. A gyerek még mindig a csapdát fogta.

– Vigyem – kérdezte –, vagy húzzam fel újra?

– Nem bánom – mondta a férfi –, legalább más is megtudja, mi a magyarok istene⁵.

Nem volt idejük leülni, mert egy malaclopós⁶ úr jelent meg a bejáratnál.

– Figyeld! – suttozta Al Capone.

A férfi figyelt, és figyelt az egész kocsmára. A malaclopós észrevette a rá irányuló tekinteteket, zavarodottan megállt, végigsimított borostás agárcán. Netán azt hihette volna, régies malaclopója váltotta ki ezt a közfigyelmet, ha nem törzsvendégként érkezik, aki napjában többször is megfordul itt a legkisebb feltűnés nélkül. Segélykérően nézett a söntéspultnak támaszkodó pincérre, aki olyasforma ember volt, mint ő, szikár, borostás arcú, csak kissé idősebb. A pincér jószágon, biztatóan ránevetett, de a malaclopós figyelmét nem kerülte el a mosolyában bujkáló ravasz cinkosság. Azért megindult befelé, s második lépésénél felrivallt a kocsmára:

– Benne van!

A malaclopós megmerevedett, most már végleg nem tudta mire vélni, mi történik.

– Csapdában vagy – mondta az apró, fellüktető csendszigeletben Al Capone, és a malaclopós jobb lábára mutatott. Az lenézett a lába alá, meglátta a fekete követ.

– Milyen csapda?

– A gyerek... tudja, hogy van – mondta mentegetőzve a férfi Al Capone asztalától.

Az agárképen ekkor egymillió ránc gyűrődött, szép, ívelt, harmonikus rovatkák. A vadidegen is láthatta: mosolyog.

– Ojjé – mondta –, kiszabadítanál?

Al Capone szolgálatkészen felugrott, kibogozta a csapdába szorult lábat, s most a malaclopóstól kérdezte meg:

– Visszategyem?

– Világos – mondta ő –, tedd csak vissza.

Sokáig nem jött senki, csak a pincér járt fel s alá a rendelésekkel, de a veszélyes helyet valamennyiszer nagy ívben elkerülte. Aztán mégis elérte a végzet, mert egy figyelmetlen hátralépésnél (a szomszédos asztalt rendezgette) belecsúszott a sarka a csapdába. A kocsmá megint felrivallt. A malaclopós arcán, ha lehet, most még több ránc gyűrődött, s a tűzkeresztségen átesettek jogán odakiáltott a kislának: 85

– Ne engedd ki, csak ha fizet egy fél pálinkát!

A gyerek a málnája fölül az apjára nézett.

– Mit bámulsz, tiéd a csapda!

– Most lépjen le, aki nem akar fizetni! Csapdában van a pincér! – rikkantott valaki. 90

– Hű, engedj el gyorsan – mondta már szinte nem is tettetett rémülettel a pincér –, meglógnak a pénzemmel!

– Fizetsz neki egy fél pálinkát? – kérdezte hivatalos hangon Al Capone.

– Fizetek – mondta sietve a pincér, mire Al Capone kiszabadította.

A pincér, jobb lábát szemmel láthatóan húzva, odasántikált a pulthoz, és azt mondta a csaposnak: 100

– Egy felet az úrnak.

Az ezerráncú boldogan a fiú felé emelte a poharat, és azt mondta:

– Egészségedre, Hüvelyk Matyi.

De már jött is a következő áldozat, egy daliás úr, látszott, most lépett ki az autójából, nemcsak abból, hogy lóbálta a slusszkulcsot. Lélegzet-visszafojtva figyelték, s mikor a slusszkulcsos könnyedén átlépett a csapdán, csalódottan felmorajlott a nép. 105

Aztán egy vállig érő hajú huligán jött. Beletrafált. A hangorkántól megmerevedett, kicsit meg is ijedt. De aztán nagyon könnyedén rájött, hogy csapdában van, majdnem olyan könnyedén, mint a malaclopós. Aztán egy szenesember, egy katona, egy réz óraláncos meg egy füles sipkás léptek a csapdába. A katonát Al Capone kénytelen volt elsősegélyben részesíteni, mert valószínű, eltörte a bokáját a csapda. Az injekció azonban használt, a katona viszonylag peckes léptekkel jutott el a pulthoz. Aztán egy kövér, dupla tokás, kopasz úr jött, ő volt az első, aki bal lábbal lépett bele. Amikor a tömeg felvisített az örömtől, ő is megállt. „Csapdában van” – mondták neki, de a kövér úr lebiggyesztette a száját, azt mondta: „Marhák”, és továbbment. 110

A pincér arcán méla undor vibrált, amikor az asztalához ment, és oda se nézett, amikor megkérdezte: „Mi tetszik?” A dupla tokájú úr kétségtelenül rontott a mulatságon, de mikor újabb gyanútlanok estek áldozatul, látszott az arcán, szégyelli magát, bánja már, hogy nem hagyta magát megfogatni a csapdával. 120

Aztán fölállt a férfi meg a gyerek. Al Capone az ajtóban megfordult, és a csapdára nézett.

– Itt hagyjuk? – kérdezte az apját. 125

– Miért, arany?

– Az – suttogetta titokzatosan a gyerek –, meg ezüst.

– Akkor hozd.
Al Capone visszament, fölmarkolta a csapdát. Mikor az apjához ért, jobb kezéből a baljába tette, hogy megfoghassa az apja kezét. 130
Így mentek el kézen fogva. Al Capone kissé görnyedten lépkedett.
– Ni csak – mondta valaki –, úgy megy az a gyerek, mintha cipelne valamit.
– Hát persze hogy cipel. Nem látja, egy csapda van nála? – mondta szomorúan a malaclopós.

Forrás: Lázár Ervin: Hét szeretóm. Válogatott novellák. Válogatta és szerkesztette Domokos Mátyás. Budapest: Századvég, 1994, 218–221. old.

Szómagyarázat:

- ¹ Al Capone: a történelem egyik leghírhedtebb gengsztere, a szervezett bűnözés szimbóluma
- ² intermezzo: jelentéktelen epizód
- ³ hadisarc: háborúban a legyőzöttől követelt, a győztesnek fizetendő pénz vagy más érték
- ⁴ málna: (itt) málnaszörp/üdítőital
- ⁵ megtudja, mi a magyarok istene: megtudja, mi vár rá
- ⁶ malaclopó: köpeny

INFORMÁCIÓK:

Lázár Ervin (Budapest, 1936–Budapest, 2006): író, újságíró, szerkesztő. Jellemző műfaja az elbeszélés és a mese. Számára meghatározó volt a gyermekkor alapélménye: inspirációi java részét onnan meríti.

Forrás: <http://pim.hu/hu/dia/dia-tagjai/lazar-ervin#eletrajz> [2021.12.10.].

1. téma: Irodalom – művészet – kultúra

2. feladat

A fiatalok és a zene

Írjon egy beszédet!

Szituáció: Egy szónokversenyen készül beszédet mondani. Gondolatébresztőként a mellékletben található szöveg szolgál. Adjon címet a beszédének!

Olvassa el Magócsi Anikó a *librarius.hu* weboldalán 2017. november 22-én megjelent *A zene még a csendben is benne van – Hogyan gondolkodnak a gyerekek a zenéről?* című cikkét (1. melléklet)!

Írja meg **beszédét** a következő feladatok figyelembevételével:

- **Foglalja össze** a cikk tartalmát!
- **Hozza összefüggésbe** a szövegben felvetett gondolatokat saját ismereteivel és tapasztalataival!
- **Fejtse ki**, ön szerint milyen hatásai vannak, ill. lehetnek a zenének az emberrel!

Írjon 315–385 szó terjedelemben! Jelölje egyértelműen a bekezdéseket!

2. feladat / 1. melléklet

A zene még a csendben is benne van – Hogyan gondolkodnak a gyerekek a zenéről?

„A komolyzene nem egy rossz dolog, nem kell tőle feltétlenül megijedni.” – vallja a 15 éves László Rebeka. Pedig sok kortársa szerint a klasszikus zene a bábeli zűrzavarhoz hasonló érthetetlen valami, de mindenképpen olyan dolog, amit egy tinédzsernek érdemes elkerülnie. Pont ezt a gondolkodást szeretné felülmúlni a Pannon Filharmonikusok #NoBabel sorozata, ahol a 14-18 éves korosztály sokkal lazább körülmények között ismerkedhet a műfajjal, s az első előadás tapasztalatait hallgatva úgy tűnik, a projekt sikeresnek bizonyul.

Magócsi Anikó

#NoBabel, azaz Egy nyelvet beszélünk – a sorozat címe, meghatározza a célt is. Ezekon az alkalmon Bősze Ádám vezetésével arra próbálják felhívni a fiatalok figyelmét, ha nyitottak és befogadóak, a zene is lehet az a nyelv, amivel kitágulhatnak a határok. A koncertek két részből állnak, az elsőben válogatott zenékkal illusztrálva egy meghívott vendéggel beszélgetnek, körbejárva az aznapi témát, míg a másodikban már tényleg a zenéé a főszerep. Az első alkalommal a téma a csend volt. A csendtől a zenéig a fiatalok egy buddhista tanító segítségével jutottak el.

„Nagyon érdekes volt, mert nem olyan volt, mint egy szokványos koncert. Nem székeken ültünk, hanem babzsákokon, párnákon vagy a földön, s közben hozzá lehetett szólni a témához, és egymással is tudtunk beszélgetni. Pont ettől a kötetlenségtől volt

sokkal izgalmasabb, mint egy szokványos hangverseny. S arra is rájöttem, hogy a komolyzenét rengeteg dologra lehet használni. A hosszabb művek alkalmasak arra, hogy miközben hallgatjuk őket, egy kicsit megálljunk és lecsendesedjünk. Az is nagyon jó volt, hogy megmutatták, hogy nem csak rendes hangszerekkel, hanem hétköznapi tárgyakkal is lehet jó zenét csinálni, amik szintén komolyzenének számítanak. S már azt is tudom, mi a különbség a csönd és a zene között, és a csöndből hogy megy át valami a zenébe. Ezek voltak a legnagyobb felismeréseim.” – meséli Rebeka.

Horváth Bendegúz – bár szülei révén a komolyzene közelében nőtt fel – szintén új szemszögből fedezhette fel a műfajt ezen az estén: „Újfajta élmény volt a nyitottságával, a babzsákokkal és azzal, hogy bárki nyugodtan beszélhetett a beszélgetésbe. Azt mondanám, nem az volt a lényeg,

hogy jobban megismertem vagy megszerettem a klasszikus zenét, inkább megláttam benne még pár olyan dolgot, amivel még jobban meg lehet szeretni. Leginkább azt, hogy a zene, az tényleg mindenben – még a csendben is – benne van. Nem tudunk egy napot sem eltölteni anélkül, hogy legalább egy kis részével ne találkoznánk, mondjuk egy ritmust le ne kopognánk egy tollal egy padon. Valójában a zene bele van fonódva az életünkbe, és mindent körbeölel.”

Persze a hangversenyeknél jóval lazább körülmények is hozzátettek az élményhez: „Amikor az osztálytársaimnak és a barátaimnak meséltem erről a lehetőségről, sokan rögtön kijelentették, hogy ők biztosan nem jönnek el, mert a komolyzenéről leginkább egy idős bácsi jut az eszükbe, aki öltönyben ül egy koncerten. Nagyon jó volt, hogy itt nem kellett kiöltözni és órákon keresztül teljes csendben ülni egy széken.

Beleszólhattunk a beszélgetésbe, és sima utcai ruhában sem nézett ki minket senki.”

Mindkét fiatal biztos abban, hogy a december 2-i *#NoBabel*-re is elmennek. Ezen a koncerten azt járják körül, hol és hogyan jelenik

meg a zenében a *#pénz*, a *#hatalom* vagy az *#ármány*. Rebeka megpróbálja a barátait is rávenni, hogy vele tartsanak: „Szeretném, ha ők is megtapasztalnák, hogy a komolyzene nem rossz dolog, nem kell tőle feltétlenül megijedni. A korosztályomban mindenki

inkább a popslágereket szereti, de itt rájöhettünk, hogy a zene nagyon sokféle lehet. S igenis, a klasszikus zenét is meg lehet hallgatni, és nem is rossz, s nem is unalmas. Sőt, sok érdekes dolgot fel lehet fedezni általa, s még beszélgetni is lehet róla.” ■

Forrás: <http://librarius.hu/2017/11/22/zene-meg-csendben-benne-van-hogyan-gondolkodnak-gyerekek-zenerol> [2021.12.10.].

2. téma: Kommunikáció

1. feladat

Kommunikáció és manipuláció

Írjon egy kommentárt!

Szituáció: A diákújság következő számának témája a *Kommunikáció és manipuláció*. Adjon címet a kommentárjának, amely meg fog jelenni az újságban!

Olvassa el Fábián Emese a *wmn.hu* honlapon 2019. szeptember 5-én megjelent *Miért lehet olyan könnyen manipulálni bennünket?* című cikkét (1. melléklet)!

Írja meg **kommentárját** a következő feladatok figyelembevételével:

- **Mutassa be** a cikk alapján a befolyásolás célját és sikerének okait!
- **Magyarázza meg**, hogyan manipulálható az ember!
- **Foglaljon állást** arról, szükséges-e tennünk valamit a manipuláció ellen!

Írjon 405–495 szó terjedelemben! Jelölje egyértelműen a bekezdéseket!

1. feladat/ 1. melléklet

Miért lehet olyan könnyen manipulálni bennünket?

Fábián Emese

Bár a manipuláció napjaink elterjedt attitűdje és ezzel párhuzamosan gyakran forgó témája is, ez nem jelenti azt, hogy felkészültek lennénk a befolyásoló szándékokkal szemben. A hétköznapi életben, a média és a politika terén is áldozatul eshetünk a gondolataink és tetteink irányításáért tett erőfeszítéseknek. De vajon mi az oka, hogy olyan könnyű bennünket rávenni olyasmire, ami valójában nem jó nekünk?

Veled is megtörténhet

Biztos te is észrevetted már magadon, hogy olyan terméket vásárolsz éppen, amire az égvilágon semmi szükséged nincs. Vagy beleártottad magad mások ügyeibe, amelyekhez amúgy semmi közöd. Vagy olyan kérésekre is igent mondasz, amikről már abban a pillanatban tudod, hogy ez bizony csak púp a hátadon¹, semmi más, valamiért mégsem tudod kivonni magad a feltehetőleg manipulációs hatás alól, amivel alattomosan körbehálóztak, mielőtt megfontolt döntést hozhattál volna.

A manipuláció célja: olyan döntést vagy lépést kicsikarni belőlünk, amit egyébként, magunktól nem tennénk meg

Ezért nem folyamodik a manipulátor a nyílt meggyőzés eszközeihez, hanem kerülőutakon próbálkozik. Egyrészt a manipulátor kifinomult taktikáiban keresendő az oka annak, amiért a manipulációt ritkán veszed észre azonnal, és még menet közben sem biztos, hogy észbe kapsz. Másrészt közrejátszhatnak egyéni, személyiségbeli tényezők, a manipulátorral való kapcsolat, és kollektív, minden emberre jellemző viselkedés is.

Miért manipulál valaki?

Főleg a magánéletben fordul elő, hogy már csak utólag látod, manipulátor kezébe kerültél, amikor már teljesen világos a pusztítás, amit véghez vitt, vagy amikor hirtelen lelepleződik. De miért akar bárki is manipulálni másokat? Egyrészt azért, amit már pedzegettünk: hogy megtegyünk valamit, ami neki jó, de nekünk nem biztos. Emögött rejtőzhet a hatalom- és kontrollgyakorlás igénye, esetleg kóros hatalomfüggőség, mely gyakran valamilyen személyiségzavarral függ össze: ez az, ami elhiteti a manipulátorral, hogy csak akkor van biztonságban, ha kontrollálja a másikat – bármi áron. A tágabb terekben, a médiában és a politikában inkább az jellemző, hogy valaki gazdasági, társadalmi előnyöket remél a manipulációtól.

Hogyan manipulálnak?

A számos manipulációs stratégiának egy közös vonása van: az érzelmekre hat. Így aztán, ha logikával ki is tudnád következtetni, hogy valami nem stimmel, az érzelmeid mást mondanak, még hozzá sokkal hangosabban, így nem is nagyon fogsz nyomozni a valóság után.

Minden manipulátor azzal kezdi, hogy a bizalmadba férkőzik, és ha ez már megtörtént, nagyon nehéz felülírni. A bizalomba férkőzés legjobb eszköze a pozitív érzések felébresztése.

Például azzal, hogy a manipulátor azt mondja, amit hallani szeretnél, és ezzel kellemes érzéseket kelt. Lehet, hogy dicséretekkel, ígéretekkel halmoz el, reményeket ültet el benned, olvas a gondolataidban, vagy pozitív képet fest a jelenlegi helyzetről. Ezek a pozitív érzelmek aztán kellő alapot jelentenek ahhoz, hogy utána ne akard elhinni a mindezeknek ellentmondó tényeket. Ebben közrejátszik az első tapasztalatok nagy szerepe: az első benyomás olyannyira bevésődik, hogy nehéz felülríni.

A kezdeti bizalom után gyakran még sokáig nem tudatosul benned, hogy esetleg felhasznál téged valamire. [...]

A pozitív érzések mellett negatív érzésekkel is lehet manipulálni, ezek közül pedig az első számú a félelemkeltés, mely a legmélyebb ösztöneinket aktiválja a gondolkodási képesség rovására. Az ember hajlamos sok mindent megtenni azért, hogy elkerülje a veszélyt. Az ismétlés szintén fontos manipulatív eszköz, mert könnyen elkezdjük egyszer csak igaznak érezni azt, amit gyakran hallunk – főleg olyankor, amikor az nem közvetlenül ellenőrizhető, vagy érzésekről szól, például, ha kritizálnak minket.

Okok a személyiségben és a gondolkodásban

A manipulátorok gyakran használják ki az egyes emberek alkati sajátosságait, személyiségbeli tényezőit, gyerekkori traumáit. A manipulátor célpontjai lehetnek azok, akik túlságosan is a másik embert helyezik a saját igényeik elé, esetleg függnek mások elismerésétől, nem szívesen fejeznek ki olyan negatív érzelmeket, mint a harag, frusztráció, rosszállás, egyet nem értés. [...]

Ezek a helyzetek és énéllapotok gyakran akkor jönnek létre, amikor valaki érzelmileg vagy gazdaságilag függ a manipulátortól, mert ekkor sokkal hajlamosabb szemet hunyni a valóság felett. [...]

Nem könnyű felvértezni magad a manipuláció ellen, de van néhány dolog, amit tehetsz

Az egyik, hogy amikor csak lehet, ellenőrizd a valóságot: például azt, hogy egy ember tettei és szavai mennyire fedik egymást. Felteheted a kérdést, hogy tényleg neked is érdeked-e az, amit igyekeznek elhíttetni veled.

Segíthet az is, ha egy külső nézőpontból figyeled meg az adott helyzetet, akár kikérheted egy pártatlan szemlélő véleményét is. A másik, hogy a fontos döntések előtt időt kérsz, hogy átgondolhasd, és nem rohansz fejvel a falnak – már persze, ha ez lehetséges.

Hasznodra válik, ha egy időre fizikailag és/vagy lelkileg sikerül eltávolodnod a manipulatív helyzettől, így befolyásolás nélkül átgondolhatod, átérezheted, hogy merre lenne a legjobb haladni.

Forrás: <http://wmn.hu/wmn-life/51334-miert-lehet-olyan-konnyen-manipulalni-bennunket> [2021.12.10.], rövidített változat.

Szómagyarázat:

¹ púp a hátadon: nincs rá szükséged, kellemetlen neked

2. téma: Kommunikáció

2. feladat

A tömegkommunikáció kialakulása

Írjon egy összefoglalást!

Szituáció: Egy iskolai referátumra készül, amelynek témája a tömegkommunikáció fejlődése. Ehhez a Miskolci Egyetem weboldalán található anyagot használja fel.

Olvassa el Kunos István a Miskolci Egyetem weboldalán megjelent *Kommunikáció és lobb*i című egyetemi jegyzetének a részletét (1. melléklet)!

Írja meg **összefoglalását** a következő feladatok figyelembevételével:

- **Mutassa be** a tömegkommunikáció kialakulásának a tanulmányban ismertetett feltételeit és eszközeit!
- **Vizsgálja meg**, milyennek látja a tanulmány szerzője a tömegkommunikáció jellemzőit!

Írjon 315–385 szó terjedelemben! Jelölje egyértelműen a bekezdéseket!

2. feladat / 1. melléklet

Az emberi kommunikáció fejlődéstörténete

[...] Az információtovábbításhoz kapcsolódó találmányok jelentették az egyik első lépést a tömegkommunikáció kialakulása felé. Ez volt a modern sajtó kialakulásának egyik feltétele éppúgy, mint az elektronikus médiumoké.

Kunos István

[...]

A XVIII-XIX. században megindult gazdasági és társadalmi átalakulás és a technika fejlődésének hatására keresni kezdik a gyors információtovábbítás lehetőségét. [...]

Az első elektromos távírókat 1845 körül állították szolgálatba, miután Morse 1838-ban feltalálta a róla elnevezett abc-t, ami már a gyorsaság és az írásosság követelményének is megfelelt, és gyakorlatilag bármilyen szöveget továbbítani lehetett a segítségével. [...] Még gyorsabbá vált az írott információ továbbítása a XX. század első éveiben bevezetett telex segítségével, mely egy írógéphez hasonló gép volt, az egyik oldalon begépeltek az információt, melyet a másik oldalon ugyanolyan gép fogadott, s az érkezett elektronikus impulzusok hatására automatikusan „leírta” a szöveget.

Mindezzel párhuzamosan a XIX. század második felében megszűntek a hírügynökségek, melyek direkt arra alakult szervezetek voltak, hogy összegyűjtsék a világ minden részéből érkezett információkat, s továbbították azokat

az újságoknak, akik azután híreik összeállításánál felhasználták azokat. Az első hírügynökséget Reuter alapította 1851-ben Angliában, majd a következő évtizedben Európa nagy fővárosaiban mindenütt megszervezték ezeket. A létrejött hírügynökségek összeköttetést teremtettek egymás között, s megszervezték az együttműködést. Ezzel gyakorlatilag az információs rendszer az egész világot behálózta, s a tőzsdei árfolyamoktól kezdve a politikai hírekig minden hír pillanatok alatt eljutott bárholnan bárhová.

Az információtovábbítás másik nagy találmánya a telefon volt, mely már a kapitalizmusban felgyorsult élettempót jelképezte. A technikai fejlődés a vasút és az úthálózat mind jobb kiépítését eredményezte, ez és a távíró a postai szolgáltatások színvonalát emelte egyre magasabb szintre. Ennek lett egy új ága a telefon, amely 1876-ban jelent meg Amerikában, [...] és terjedt el tömegesen a XX. század első évtizedében az USA-ban és Európában. [...]

A XIX. és a XX. század fordulójára újabb információtovábbító eszköz jelent meg az emberi kommunikációban, a rádió. [...] A hang továbbításának mintájá-

ra pedig a XX. század harmincas éveiben megoldják a kép továbbítását is, amivel majd kezdetét veszi a televíziózás korszaka.

A tudomány és a technika fejlődése nemcsak az információ továbbítását forradalmasította, hanem óriási változásokat hozott az információ rögzítése és tárolása terén is. Részben a meglévő módszereket tökéletesítették, részben új információrögzítési technikákat dolgoztak ki. [...]

Mindezek a találmányok, újdonságok alapjaiban változtatták meg az emberi kommunikációt. Kialakult egy merőben új kommunikációs forma, a tömegkommunikáció. Ennek első lépése az írott sajtó tömegessé válása volt, majd az újabb és újabb találmányok felhasználásával az elektronikus tömegkommunikáció korszaka is beköszöntött.

Az írott sajtó előzményei a XV-XVI. századtól kezdve jelen vannak az emberi kultúrában, ami gyakorlatilag összefügg a nyomtatás feltalálásával. Kezdetben voltak olyan könyvek, melyek aktuális eseményeket is megörökítettek, ha azok érdeklődésre tarthattak számot. A híreket tartalmazó lapok hamarosan függetlenedtek a könyvektől, önálló

lapokká alakultak, tartalmuk egyre változatosabb lett, s lassanként bizonyos időközönként kezdték megjeleníteni őket. [...]

Ez a fajta tájékoztatás persze még lassú és nehézkes volt, a posta, mely továbbította a hírleveleket, úgyszintén. A XVIII. századi Angliában azonban előrelépés történt: 1702-ben megjelent az első napilap (*The Daily Courant*), majd ezt továbbiak követték. Ezek már nem egyszerű hírsz-szeállítások voltak, hiszen sokban hasonlítottak a mai értelemben vett újsághoz. 1704-től kezdve rendszeressé váltak a vezércikkek (még hozzá nem kisebb személyiségek tollából, mint pl. Swift vagy Defoe), sőt, hamarosan fizetett hirdetések is közöltek az újságok. A kontinensen azonban sokáig nem beszélhetünk még a sajtóról, hiszen annak kibontakozását komolyan akadályozta az abszolutisztikus hatalom által gyakorolt cenzúra (pl. Franciaországban, a Habsburg Birodalomban stb.). [...]

A XIX. század lesz a sajtó tömegkommunikációs eszközzé válásának időszaka. Az Egyesült Államokban és Európa nyugati felében már a század elején, keleti felében pedig, így Magyarországon is a század utolsó harmadában alakultak ki azok a feltételek, melyek lehetővé tették a modern polgári sajtó kibontakozását. [...]

Ennek következtében megvalósulhattak az újságszerűség követelményei, melyek a sajtótermékeknek nevezett orgánusokat jellemzik, más szóval: érvényesült a sajtó hármasság ismérve, melyek-

nek együtt, egyszerre kell érvényesülniük ahhoz, hogy valódi értelemben vett sajtóról beszélhessünk:

- Aktualitás, ami azt jelenti, hogy mindig új, aktuális, közérdeklődésre számot tartó információkat kell közölnie az újságnak. (Ez már a hírlevelek esetében is megvolt.)
- Periodicitás, ami azt jelenti, hogy a sajtótermék rendszeres, meghatározott időközökben, naponta, hetente, havonta stb. jelenik meg. (Ez korábban eléggé esetleges volt, főleg a posta rendszeretlen működése miatt.)
- Publicitás, ami azt jelenti, hogy tömeges olvasói igény van jelen a társadalomban, s az újság által közvetített információk nagy tömegekhez jutnak el, elvileg a működő társadalom minden tagjához szólnak. (Ez korábban az írástudatlanság miatt nem volt lehetséges.)

A fentiek alapján az írott sajtó rohamos fejlődése figyelhető meg. Gyorsan kialakultak az egyes újságtípusok és a sajtó műfajai. A megjelenő sajtótermékek száma is megnőtt, (pl. 1906-ban Londonban 25, Berlinben 36, Bécsben 24, Budapesten 39 napilap jelent meg!) sőt, közönségük is differenciálódott. A XX. század első éveiben tehát már modern sajtóról beszélhetünk.

A XX. század ugyanakkor az elektronikus média százada is. Először a rádiós információto-

vábbítás módszerét használják fel a tömegkommunikáció céljaira, majd a képátvitel megoldása után azt is.

Az egy központból különböző vevőállomásoknak történő műsorszolgáltatás, mint a rádiózás lényege már a XIX. század nyolcvanas éveiben megfogalmazódott, csak még nem a rádiót használta mint információtovábbítót: a magyar Puskás Tivadar feltalálta a telefonhírmondót. Bár kissé nehézkesen működött, meghatározott időközönként híreket mondott és zenét is közvetített. Ennek ellenére nem tett szert különösebb népszerűsége, Magyarországon kívül másutt nem is működött. A rádiózás elterjedésével azonban egyre erőteljesebb szándék mutatkozott a műsorszórás megvalósítására, elsősorban az Egyesült Államokban, ahol kezdetől fogva a kereskedelmi rádiózás gondolata (a rádió mint reklámhordozó) került előtérbe. A XX. század első évtizedeiben állandósultak a kísérletek ennek technikai megvalósítására. [...] Magyarországon 1923-ban kezdődtek a kísérleti adások, 1925 végén pedig elindultak a rendszeres adások. Mindebben szerepet játszott az is, hogy nemcsak a reklámpar, hanem a politika is nagyon hamar felismerte a tömegkommunikáció befolyásoló szerepét, s egyre gyakoribb volt, hogy politikusok a propaganda céljaira használták. (Közismert pl. Hitler politikai beszédeinek hatása, de Rooseveltnél is hetente szólt az amerikai polgárokhoz stb.) A második világháború tovább erősítette a rádiózás igényét, hiszen a frontokról érkező

információk legkönnyebben elérhető módja volt, ugyanakkor a mindennapok nyomorúságával szemben (a mozi mellett) ez nyújtott szórakozást és némi vigasztalást az embereknek. Ebben szerepet játszott az is, hogy egyre egyszerűbb és használhatóbb vevőkészülékeket szerkesztettek és gyártottak, s ez a folyamat a háború után sem állt meg: az ötvenes években már a tranzistoros rádiók is elterjedtek.

A televízió feltalálása az előző találmányokkal ellentétben nem egy elszigetelt, egyedi esemény volt, hanem a meglévő információ-rögzítési és -továbbítási eredmények folyamatos továbbvitele, sok ember együttes munkája jellemezte. Az 1920-30-as években folyamatos munka során teremtődtek meg azok a feltételek, melyek lehetővé tették a televíziós közvetítéseket és a vételt. Teljesen másként alakult a helyzet az Egyesült Államokban, ahol a ke-

reskedelmi televíziózás valósult meg, és másképpen Európában, ahol inkább a kormányzatokhoz, de legalábbis a kormányzat által fenntartott intézményekhez kapcsolódott a televíziózás. A világon elsőként Angliában kezdődtek el a rendszeres tv-adások, 1936-ban, az Egyesült Államokban 1941-től beszélhetünk rendszeres adásokról. Valójában azonban a „televíziós civilizáció” a második világháború után bontakozott ki világszerte. Némi időbeli eltolódás itt is van, hiszen a létező szocializmus országokban – politikai okokból – jóval később és akkor is csak korlátozottan fejlődhetett a televíziózás. [...]

A tömegkommunikáció forradalma vitathatatlanul alapvető, minőségi változást hozott az emberi kommunikációban. Az emberiség legyőzte a teret és az időt, az információkat megtanulta a legkülönbözőbb, de igen hatékony és gyors módszerekkel rögzíteni és

továbbítani. Ezekkel a módszerekkel és eszközökkel tömegessé vált a kommunikáció, és a társadalmi kommunikáció lehetőségei szinte végtelenné váltak. A tömegkommunikáció olyan sajátosságokkal rendelkezik, amelyek korábban nem jellemezték a kommunikációt. Ilyen például, hogy a tér és az idő nem akadályozza a kommunikációt, cserébe viszont nem alkalmazható a közvetlen, szemtől-szembe kommunikáció. Jellemző még a közlések tömegtermelése, illetve a tömeges befogadás. A visszacsatolás lehetősége korlátozott, gyakran nincs is rá mód, tehát a tömegkommunikáció általában aszimmetrikus kommunikáció. Nagyon fontos hangsúlyozni, hogy a tömegkommunikáció a befolyásolás, a manipuláció lehetőségével rendelkezik, amit a politika és a reklámpar gyakran kihasznál, tehát fontos, hogy a megfelelő tudatossággal használjuk a tömegkommunikációt. [...]

3. téma: Együttélés

1. feladat

Felelősség a környezetünkért

Írjon egy elemzést!

Olvassa el Borsodi Attila a *magyarnemzet.hu* weboldalon 2021. május 12-én megjelent *Hadat kell üzeni a szemetelésnek!* című cikkét (1. melléklet)!

Írja meg **elemzését** a következő feladatok figyelembevételével:

- **Adja vissza** a szöveg főbb gondolatait!
- **Vizsgálja meg** a szöveg szerkezetét és nyelvezetét!
- **Tárja fel**, a szerző milyen eszközökkel próbálja meggyőzni az olvasót az érvei fontosságáról!

Írjon 405–495 szó terjedelemben! Jelölje egyértelműen a bekezdéseket!

1. feladat / 1. melléklet

VÉLEMÉNY

Hadat kell üzeni a szemetelésnek!*Borsodi Attila*

Az egyik újévi fogadalmam idén az volt, hogy január elsejétől kezdve annyit túrázok a Budapest környéki erdőkben, amennyit csak az időm enged. A természetben 5 töltött órák edzik a testet és építik a lelket, mindkettőre nagy szükség van, főleg manapság, járványhelyzet idején. Mostanáig már kétszáz kilométer felett járok, és 10 a mögöttem hagyott hónapokban a családom, a barátaim társaságában láttam csodaszép virágokat, bogarakat, madarakat és nagyobb emlősállatokat is szép számmal, 15 a téli, majd a tavaszi természet szépsége valósággal lenyűgözött.

Azt gondolhatnánk, hogy ezek az értékek mindenki számára egyformán fontosak, de sajnos nincs 20 így. A természet kincseire sokan vigyáznak ugyan, de jó néhányan akadnak, akik szemében az erdők és mezők nem többek, mint potenciális hulladéklerakók, egy 25 szép barlang pedig olyan hely, amely jól elrejtí a szemetet.

Egy-egy ilyen otromba illegális lerakó láttán vizuális típusú emberként megpróbáltam ma- 30 gam elé idézni egy olyan családot, ahol a hulladék rendre nem a kukában végzi – ha van nekik egyáltalán ilyen otthon –, hanem a közeli erdőben, a fák rejteké- 35 ben. Elképzeltem, ahogy az apa

riadóztatja a családot, mondván: emberek, megtelt a kuka, fel kell pakolni, és ki kell vinni az erdőbe. Vajon mi játszódik le ilyenkor 40 a fejekben? Eszébe jut-e a családfőnek, hogy a szemetet az erdőbe vinni törvénysértés? Eszébe jut-e, hogy a természetbe juttatott hulladék egy része évszázadok, de akár évmilliók alatt bomlik csak le? Eszébe jut-e, hogy ha néhány nap múlva kimennek az erdőbe, akkor elsétálnak majd a kupac mellett, amit ők maguk 50 vittek oda?

Eszébe jut-e vajon, hogy egy kevés pénzből, mondjuk néhány doboz cigaretta árából egy lerakóba is elvihetnék a szemetet? 55 Gondol-e arra, hogy milyen betegségek melegágya lehet egy-egy hulladékkupac, és hogy hány állatot mérgezhet meg a leöntött szemét? Végigfut-e az apa agyán, 60 hogy mennyire rossz példát mutat a gyerekeinek, akiknek a jövője – alapesetben – mindennél fontosabb (kellene, hogy legyen)? S gondol-e arra, hogy a pillanatok 65 alatt leborított szemetet jóérezsű civilek, akik nem bírják a hulladékhalom látványát, órák alatt szedik majd össze? Van-e az illetőnek legalább egy minimális 70 szégyenérzete, büntudata? Szívesen feltenném ezeket a kérdéseket a gondolatban megidézett családfőnek.

Aki azt hiszi, hogy a szemetelés, 75 a hulladék illegális lerakása feltétlen a legszegényebbek rossz szokása, az téved. Sokszor sikeres vállalkozók, tehetős emberek pakolják fel a szemetet otthon, és 80 teszik le azt az erdőben, károsítva a természetet. A témában készült korábbi riportok alkalmával többek is elmondták, hogy van, aki úgy viszi a település szélére 85 a hulladékot, hogy közben legalább egy lerakó mellett elhalad, ahol legalísan lepakolhatná a szemetet. Beszéltek arról is, hogy egy sor kertészeti vállalkozó ösz- 90 szegyűjti egy-egy megbízó kertjében a zöldhulladékot, elkéri a pénzt az ártalmatlanításért, majd leönti a kupacot a legközelebbi félreeső út mellett. 95

A szemetelés, az illegális hulladéklerakás nem pénz, hanem mentalitás kérdése. Ezért van az, hogy egyesek az utcákon sétálva akkor is eldobják a cigarettacsik- 100 ket, papír zsebkendőt, lerakják az üres sörösdobozt, ha tőlük egy méterre van a legközelebbi hulladékgyűjtő edény. Egyszer nyáron, nagy melegben egy vil- 105 lamoson utazó fiatal lány indulás előtt a szemem láttára itta meg az üdítőjét, és dobta a palackot a megállóba a nyitott ajtón át. Sajnos talán még büszke is volt 110 magára.

S hogy mi a megoldás? A törvény szigora és a megelőzés. A szemetet rendre az erdőbe szállító apát úgy meg kell büntetni, hogy 115 többet se neki, se a hasonszőrű barátainak, ismerőseinek ne legyen kedve ilyen cselekedethez. A sajtónak pedig be kell számolnia ezekről az esetekről, hogy mások 120 is leszokjanak a szemetelésről. A gyerekeknek meg kell tanítani az iskolában, hogy a természet értékei hatalmas kincsek, amiket meg kell védeni, a szemétnek 125 pedig nem az erdőben, hanem a kukákban, a legális lerakókban a helye. a ma még tilosban járó emberek szemlélete megváltozik. Addig pedig túrázás közben keresem a minél tisztább ösvényeket, s olykor, ha már nem bírom tovább, 135 magam is összeszedem az eldobált szemetet – mások után. ■

120 Ez a munka időigényes, évek, ta-
130 lán évtizedek telhetnek el, mire

Forrás: <http://magyarnemzet.hu/velemenyt/2021/05/hadat-kell-uzenni-a-szemetelesnek> [2021. 12. 10.].

3. téma: Együttélés

2. feladat

Üdvözlés a mindennapokban

Írjon egy olvasói levelet!

Szituáció: Ön egy internetes újságban olvasta a *Miért szeretjük megérinteni egymást?* című újságcikket. Úgy érzi, hogy fiatalként hozzá szeretné fűzni véleményét a témához.

Olvassa el Landy-Gyebnár Mónika a *National Geographic* internetes kiadásában 2020. március 18-án megjelent *Miért szeretjük megérinteni egymást? – Kis kézfogástörténet* című cikkét (1. melléklet)!

Írja meg **olvasói levelét** a következő feladatok figyelembevételével:

- **Nevezze meg** a szövegből azokat a gondolatokat, amelyek önt az olvasói levél megírására ösztönözték!
- **Hozza összefüggésbe** a szöveg főbb gondolatait a saját tapasztalataival!
- **Foglaljon állást** arról, mely üdvözlési szokások járulnak hozzá az egymás iránti tisztelet kifejezéséhez!

Írjon 315–385 szó terjedelemben! Jelölje egyértelműen a bekezdéseket!

2. feladat / 1. melléklet

Kultúra

Miért szeretjük megérinteni egymást? – Kis kézfogástörténet

Az ókori görögöktől a mai szokásainkig élnek azok az üdvözlési formák, amelyeket most egy időre megszakít a koronavírus.

Landy-Gyebnár Mónika

A kézfogás, az ölelés a történelem során a barátság kifejezése volt, üzleti szerződéseket érvényesítettek így, vagy éppen vallási elkötelezettséget mutattak ki e módon. Az érintkezésnek ezzel a formájával azonban nemcsak pozitív érzéseinket fejezhetjük ki, hanem fertőző betegségeket is átadhunk egymásnak, írta a *national-geographic.com*.

Franciaországban azt javasolták az állampolgároknak, hogy az olyannyira elterjedt arcra adott puszikat a Covid-19, vagyis a koronavírus miatt szüntessék be, az üzleti világban pedig a megkötött üzleteket kézfogás helyett a könnyök összeérintésével pecsételjék meg világszerte. Ezek a szokások mára olyan mélyen beivódtak az emberek viselkedésébe, hogy nem is olyan könnyű tőlük megszabadulni.

A kézfogás eredetéről elterjedt, közkedvelt elmélet szerint sok ezer éve, a béke gesztusaként alakult ki. A kézfogással azt bizonyították, hogy nincs fegyver az ember kezében, a megrázásával pedig azt, hogy a ruha ujjában

sincs semmi elrejtve. Az ókorban megjelent számtalan síremléken, vázán, vagy olyan kőtömbökön látható, amelyek házasságkötést, istenek egymással folytatott ügyleteit, háborúba induló fiatal harcosokat, illetve az elhunytak túlvilágra érkezését ábrázolják. Az irodalomban az *Iliász*ig és az *Odüsszeiáig* nyúlik vissza.

A kézfogást a sokszínű, barátságban, romantikus és üzleti kapcsolatokban való alkalmazási módja miatt nehéz értelmezni. „Manapság is népszerű az ábrázolása, talán pont amiatt, mert összetett és nem egyértelmű motívumai vannak” – írta Glenys Davies művészettörténész egy elemzésében, amely a kézfogás klasszikus művészeti ábrázolásáról készült.

Amerikában valószínűleg a 18. századi kvékerek¹ tették népszerűvé a kézfogást, mégpedig azzal, hogy szerintük demokratikusabb, mint a meghajlás, a pukedli, vagy a kalapemelés, így meg tudták vele kerülni a hierarchiát, társadalmi rangot. „A Barátok (a kvékerek teljes neve Barátok Vallásos Társasága) e rangsort jelző gesztusok helyére mindenféle viszonyban, rangban a kézfogást használták, ahogy mi is

így tesszük manapság” – írja Michael Zuckerman történész.

Tudományos magyarázata is lehet annak, hogy miért rögzült be ennyire ez a szokás. Egy 2015-ös kutatás során Izraelben lefilmeztek több száz, idegen emberek közt lezajlott kézfogást, és azt vették észre, hogy utána az emberek közel negyede megszagolta a kezét. A kutatók arra gondoltak, hogy ösztönösen valamiféle szagmintát veszünk így embertársunkról, ennek akár információtartalma is lehet, hasonlóan ahhoz, ahogy az állatok is megszaglásszák egymást.

Ugyancsak gazdag történelme van az üdvözlésként használt puszinak, beépült a korai kereszténységbe, vallási szertartásokon használták. Pál apostol rómaiakhoz írott levelében olvasható „Köszöntések egymást szent csókkal!” – írta Andy Scott, az *Egy csók vagy kettő: keressük a tökéletes köszöntést* című könyvében. A középkorban a csók a hűséget jelképezte, és a megállapodásokat, mint pl. az ingatlanok átruházását zárták le még csókkal.

Manapság egy gyors puszi az arcra, amit a franciák „la bise” kifejezéssel ismernek, szinte az egész

világon elterjedt üdvözlési forma. Maga az elnevezés talán a rómaiaktól eredhet, ők ugyanis a csók számos formáját külön névvel illették, náluk a „basium” kifejezés szolgált az udvarias csók nevéként. Párizsban két puszi az arcra a divatos, Provence-ban három, a Loire völgyében négy. Hasonló a helyzet Egyiptomban, a Fülöp-szigeteken vagy Latin-Amerikában, ahol szintén bevett szokás a puszi.

A 14. században, a pestis idején a puszi addigi divatja eltűnt, s csak mintegy 400 évvel később tért ismét vissza, a francia forradalmat követően. 2009-ben a sertésinfluenza miatti félelemben kis időre felfüggesztették. 2020. február

végén a francia egészségügyi miniszter a koronavírus esetszámainak növekedése miatt hívta fel arra a figyelmet, hogy időszerű felhagyni e szokással. „Javasoljuk a fizikai érintkezések csökkentését – mondta a miniszter – és ebbe a bise is beletartozik.”

Val Curtis, a londoni Közegészségügyi és Trópusi Betegségek Főiskolája viselkedéskutatója a *Ne nézd, ne fogd meg* című könyvében azt fejtegeti, hogy a kézfogás és a csók egyik oka lehet pont az is, hogy ezzel jelezzük, megbízunk a másikban annyira, hogy megosztunk vele a kórokozóin is. Ennek köszönhetően a gyakorlatuk a közegészségügyi állapotoknak

megfelelően divatos vagy kerülendő lehet.

1929-ben egy Leila Given nevű ápolónő írt egy tanulmányt az *American Journal of Nursing* szaklapban (az *Amerikai Ápolók Folyóirata*), amelyben azt taglalta, hogy az ujjak érintkezése, a kézfogás baktériumok átadásával jár, „a kezek a baktériumátadás eszközei”, és olyan korai tanulmányokat idézett, amelyek bebizonyították a kórokozók kézről-kézre jutását. A kézfogás helyett azt a kínai üdvözlési formát javasolta, amikor az ember a kezével nem a barátja kezét, hanem a saját öklét fogja meg: „így legalább a kórokozóinkat is megtartjuk magunknak”. ■

Forrás: <http://ng.24.hu/kultura/2020/03/18/miert-szeretjuk-megerinteni-egymast-kis-kezfogastortenet> [2021. 12. 10.].

Szómagyarázat:

¹ kvékerek: Angliából származó, papság és szertartások nélkül élő keresztény gyökerű vallási közösség

